

El premi Nobel de la llengua occitana, Frederic Mistral, va morir ara fa 100 anys, el 25 de març de 1914. Les seves obres, sobretot 'Mireia', van ser molt populars a Catalunya. Representants del Felibritge, l'entitat occitanista que va fundar Mistral, van visitar Barcelona la setmana passada.

Un segle sense el pare de totes les Mireies

Un grup de representants del Felibritge, l'entitat de defensa de l'occità fundada el 1854 per l'escriptor Frederic Mistral (1830-1914), visitaren divendres passat els monuments que Barcelona ha dedicat al premi Nobel –un bust al passeig de les Cascades de Montjuïc i un monòlit a l'avinguda que porta el seu nom. Dissabte es van traslladar a Vilanova i la Geltrú, per conèixer el Museu Víctor Balaguer, dedicat a l'autor que fou amic personal de Mistral, fins al punt que el poeta occità l'acollí a casa seva quan Balaguer es va haver d'exiliar el 1866.

En aquella època, Mistral era un autor molt popular a Catalunya. El poema èpic *Mireia*, del 1859, va ser molt popular en

aquella dècada dels seixanta del segle XIX. Jaume Vellvehí, estudiós d'una de les primeres traduccions d'aquella obra, ho explica: "Mistral era molt popular. Només cal veure quantes noies es diuen Mireia o Magalí. Tots dos són noms que popularitza Mistral. Aquí Mireia no era un nom comú".

Vellvehí explica que "es tracta d'una obra romàntica de molt nivell, molt potent, en un moment que el Romanticisme ja estava de baixa i per això rep l'atenció de molts altres escriptors, però no com l'epíleg del Romanticisme sinó com una de les obres culminants d'aquest moviment. El que passa és que Mistral ho fa per reivindicar una terra, que és la Provença, i la seva llengua, el provençal".

Fa tres anys, Vellvehí va descobrir a Mataró una desconeguda traducció manuscrita de *Mireia*, per desgràcia inacabada. Una obra que atribueix a Damàs Calvet, un figuerenc admirador de Mistral, com els tres mataronins amb qui es reunia a l'Ateneu Mataronès. L'obra, diu Vellvehí, s'estava traduint a finals de 1860 o començaments del 1861, només un any o any i mig després de la publicació de *Mireia* a Avinyó. I poc abans que aparegués la primera traducció en català publicada, la de Pelagi Briz, el mateix 1861. Tot plegat prova també l'interès que Mistral va despertar en tots els nivells de la societat catalana, des dels més populars fins a les elits intel·lectuals.

Un dels actuals traductors de l'occità, Jaume Figueras, explica que "tenim obres de Mistral fins i tot amb tres traduccions diferents d'aquella època, algunes de les quals són molt importants i han esdevingut canòniques".

Mistral, literat. Les raons són la veritable qualitat de Mistral, que se li reconeixia amb el premi Nobel dècades després, i una relació catalano-occitana molt més estreta que ara. Figueras destaca l'èxit "pel valor literari intrínsec de la seva obra, que se situaria entre el Romanticisme tardà i el simbolisme". Obres com *Mireia* (1859) o el *Poema del Roine* (1897) "són molt importants i tenen transcendència en la història de la literatura". A més, apunta Figueras, "en el cas català hi ha un factor afegit, que és que l'obra de Mistral va representar, des del primer moment de la Renaixença, un estímul per aquest moviment: va suposar un aval de legitimitat i a Catalunya es va convertir en un veritable fenomen o mite". Aquest mite, afirma, s'allarga a començament del segle XX i, "amb els seus alts i baixos, és un element important en la constitució d'una cultura catalana legítima, legitimada i normal".

Aquesta admiració cap a Mistral i la relació amb l'occitanisme s'allar-

EL TEMPS

Monument a Barcelona dedicat a Frederic Mistral.

garia fins a l'època de la República: "Aquestes relacions van ser importants fins als anys 60 del segle XIX, després va haver-hi uns desencontres difícils d'explicar, però a finals de segle hi ha un rellançament. A l'època del Modernisme hi ha tot d'autors que hi tornen a posar el coll: Maragall, Carner o Riba, per exemple".

Mistral, lingüista. El lingüista Xavier Lamuela, professor de la Universitat de Girona, insisteix en la qualitat de l'obra de Mistral, i no només la literària: "És una figura excepcional des del punt de vista de la qualitat literària i, a més a més, cal tenir molt en compte les seves actituds de lingüista. El diccionari de Mistral és excepcional. El *Tresor del felibritge* és un diccionari general de la llengua amb totes les varietats que hi ha, però amb la concepció d'unitat de la llengua. Dins dels límits de no ser professional i de l'època en què ho va fer, és un diccionari fonamental que, de fet, encara continua sent el diccionari de referència de l'occità contemporani".

Mistral eleva la llengua occitana a les cotes literàries més altes, crea el Felibritge per defensar-la i basteix el diccionari en el moment precís que comença la davallada de l'ús social: "Cal tenir en compte que en el context que apareix Mistral les possibilitats d'una promoció de la llengua eren difícils, perquè coincideix precisament amb l'inici de la davallada de l'ús de l'occità. S'inicia l'escola obligatòria, en francès, i alhora la substitució lingüística més que generalitzada".

Segons Vellvehí, "en aquell moment l'occità i el català estaven en situacions semblants allà i aquí."

El nacionalisme francès serà efectiu en la reculada de les llengües no estatals, segons Lamuela: "La davallada té a veure amb una concepció nacionalista segons la qual només té importància el francès. El suposat nacionalisme cívic a la francesa, en teoria, no té base ètnica, però en realitat utilitza una base cultural i lingüística que és la llengua francesa, per tant és falsament no ètnic. El final del segle XIX és un moment d'exaltació del nacionalisme francès, amb les guerres amb Prússia, i la Primera Guerra Mundial també és un gran moment d'exaltació del nacionalisme". En aquest període la substitució lingüística es va estenent

Frederic Mistral va tenir bona amistat amb Víctor Balaguer i una relació de mútua admiració amb Verdaguer. Va visitar Catalunya i va ser rebut com un autor popularíssim.

i el procés culminarà entre la I i la II Guerra Mundial: "La I Guerra Mundial –creu Lamuela– va ser, pràcticament, el procediment que la burgesia i les classes dominants europees van tenir per delmar la classe obrera". Això i l'emigració a la ciutat va delmar l'occità. Es calcula que, a començament del segle XX hi havia uns 11 milions d'occitanòfons i avui en queden 2,5 milions.

La literatura ha sobreviscut però els parlants han passat d'11 a 2,5 milions en un segle

Segons Figueras, la literatura occitana ha sobreviscut, comparativament, més bé que el seu ús social. "Hi ha la generació mistralenca, amb la figura de Mistral que sorprèn tothom i deixa bocabadats els medis culturals a França, però hi ha tota una generació posterior que és importantíssima. Hi ha una altra generació de poetes que comencen a escriure als anys vint –molt equiparable a la dels nostres Marià Manent, Tomàs Garcés– i després hi ha tota una generació de narradors que es revelarà a partir dels cinquanta: la de Robert Lafont, Bernard Manciet o Joan Bodon una vintena llarga d'autors que estan a l'alçada dels millors autors de qualsevol literatura institucionalitzada".

Àlex Milian